

Dr Rafał Simiński
Zakład Historii Średniowiecznej
Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Szczeciński
ul. Krakowska 71-79
71-017 Szczecin

Szczecin, 10 IV 2019 r.

Autoreferat

1. Dane osobowe

Imię i nazwisko: **Rafał Simiński**

Data i miejsce urodzenia: 17 grudnia 1976 r. Koszalin

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne - z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

- magister archiwistyki, Wydział Nauk Historycznych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 2000 r. (praca magisterska: Poznawanie Inflant. Postrzeganie i recepcja kraju w źródłach niemieckich i obcych od IX do XIII w. napisana pod kierunkiem prof. Stefana Kwiatkowskiego)

- doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2006 r. (dysertacja doktorska: Przestrzeń w Inflantach i Prusach w XIII i XIV w. napisana pod kierunkiem prof. Stefana Kwiatkowskiego)

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych:

- od 1 X 2000 r. do 31 III 2007 r.: Uniwersytet Szczeciński, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych, Zakład Historii Średniowiecznej, stanowisko: asystent

- od 1 IV 2007 r. do dnia dzisiejszego Uniwersytet Szczeciński, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych, Zakład Historii Średniowiecznej, stanowisko: adiunkt

4. Wskazanie osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65 poz. 595 ze zm.)

a) Tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

monografia naukowa

b) (autor/autorzy tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa)

Rafał Simiński, *Konflikt-pojednanie-współpraca. Studia nad polityką książąt zachodniopomorskich i biskupów kamieńskich wobec zakonu krzyżackiego w*

Rafał Simiński

**Prusach w latach 1320-1423, WYDAWNICTWO CHRONICON, Wrocław 2019,
recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Janusz Tandecki, dr hab. prof. US
Agnieszka Gut**

c) Omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Najważniejszym celem badawczym monografii była analiza wielopłaszczyznowych relacji książąt zachodniopomorskich i biskupów kamieńskich z dostojnikami zakonnymi (zarówno z wielkim mistrzem, jak i dygnitarzami piastującymi urzędy centralne oraz urzędnikami lokalnego szczebla). Istotne znaczenie miało poznanie przyczyn i tła powstających między nimi konfliktów, zastosowanych procedur ich rozwiązywania, a także okoliczności i zakresu podejmowanej współpracy. Temat został rozpatrzony w dwóch powiązanych ze sobą perspektywach badawczych. Pierwsza z nich miała za zadanie charakterystykę kluczowych problemów relacji zachodniopomorsko-krzyżackich (konflikty graniczne, procesy polubowne, sojusze polityczno-militarne i kontakty finansowe). Pozwoliło to nie tylko na oświetlenie wielu słabo znanych dotąd wątków, ale również na weryfikację niektórych opinii utrwalonych w obiegu naukowym, które sformułowano w oparciu o fragmentaryczną znajomość źródeł. Z punktu widzenia interesującej problematyki istotne było również wskazanie przyczyn podejmowania konkretnych działań przez władców Pomorza Zachodniego wobec Zakonu oraz ocena ich efektywności. Drugie spektrum problemów ogniskowało się natomiast na analizie przesłanek aktywności książąt pomorskich i biskupów kamieńskich na forum międzynarodowym, których zakres wynikał z sytuacji wewnętrznej we władztwie Gryfitów. Pełniejsze rozpoznanie związanych z tym zagadnień mogło przynieść ich rozpatrzenie w szerszym kontekście takich aspektów funkcjonowania władzy terytorialnej jak zaplecze społeczne i finansowe oraz rola stanów w polityce zagranicznej. Przyjęte w badaniach założenia opierały się na przekonaniu, że władcy pomorscy nie prowadzili polityki zagranicznej w próżni, ale w określonym otoczeniu społecznym i w konkretnych realiach ekonomicznych. Konflikty z Zakonem były katalizatorami procesów, które pozwoliły na uchwycenie mechanizmów działania władzy książęcej i biskupiej oraz wskazanie czynników powodujących „mobilizację” zasobów każdego z władców w postaci ludzi, metod i środków, którymi prowadzili politykę zagraniczną. Z tych powodów równie istotne jak relacje między Gryfitami i ordynariuszami kamieńskimi a Krzyżakami były także kontakty społeczeństwa Pomorza Zachodniego (rycerstwo i mieszczaństwo) z Zakonem. Wybór takiej perspektywy badawczej umożliwił pokazanie i wyjaśnienie wielu zagadnień, które jako dotąd nie zostały w wystarczającym stopniu poddane analizie lub nawet postawione jako problem badawczy w historiografii. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują ośrodki krystalizowania się polityki krzyżackiej na dworach książęcych i biskupich Pomorza Zachodniego i rola, jaką w wypracowaniu jej zasadniczego kierunku i realizacji odgrywało tamtejsze społeczeństwo. Zasygnalizowane podejście do tematyki pozwoliło na przełamanie schematu, w myśl którego polityka zagraniczna była w średniowieczu domeną zarezerwowaną wyłącznie dla władcy. W mediewistyce ostatnich lat obraz taki ulegał systematycznej dekonstrukcji. Jednak w przypadku władztw zachodniopomorskich nadal dominowało stosunkowo statyczne ujęcie tego zagadnienia. Biorąc pod uwagę wymienione okoliczności przyjęto w badaniach założenie, że skuteczność polityki zagranicznej i dyplomacji była rezultatem wyboru odpowiednich metod i środków, w tym koncepcji ich prowadzenia oraz

Rafał Świątek

zastosowanego adekwatnego instrumentarium przez możliwie najlepsze wykorzystanie dostępnego potencjału. Niemniej istotne było również przyjrzenie się technicznej stronie realizacji polityki zagranicznej i działań dyplomatycznych, w tym zachodniopomorskim kancelariom i ich wytworom.

Zakres terytorialny badań objął terytorium Pomorza Zachodniego rozciągające się między rzeką Łebą na wschodzie po okolice Barth na zachodzie i od wyspy Wolin na północy po Gardziec nad Odrą, Banie i Pырzyce na południu. W objętych analizą latach 1320-1368/1372 funkcjonowały na tym obszarze dwa księstwa - szczecińskie i wologoskie oraz władztwo biskupów kamieńskich. W latach 1368/1372-1423 w wyniku dalszych podziałów w obrębie rządzącego rodu Gryfitów doszło do wyodrębnienia księstwa słupskiego z ziem księstwa wologoskiego. Za charakterystyczną cechą Pomorza Zachodniego można uznać istnienie dominium biskupiego. Ordynariusze kamieńscy dysponując niezależnym od książąt władztwem terytorialnym prowadzili suwerenną politykę zagraniczną, zawierając sojusze i wchodząc w międzynarodowe aliansy, których cele były nierzadko sprzeczne z dążeniami Gryfitów. Podziały w obrębie zachodniopomorskiego rodu książęcego, a w ich konsekwencji funkcjonowanie w latach 1320-1423 początkowo dwóch, a następnie trzech księstw pozwala ukazać ich specyfikę i priorytety w polityce zagranicznej.

Pod względem chronologicznym analiza zagadnień koncentruje się na stuleciu między 1320 a 1423 r. Okres ten można w relacjach zachodniopomorsko-krzyżackich określić jako wiek traktatów. Pierwsza z dat wiąże się z układem zawartym 2 VII 1320 r. nad rzeką Łebą przez księcia wologoskiego Wacława IV i biskupa kamieńskiego Konrada IV z mistrzem pruskim Friedrichem von Wildenberg. Z kolei końcowa cezurą pracy odnosi się do układu między królem Erykiem Pomorskim i przedstawicielami trzech linii książęcego rodu Gryfitów z wielkim mistrzem Paulem von Rusdorf i mistrzem inflanckim Siegfriedem Landerem von Sponheim sygnowanego 15 IX 1423 r. w Szczecinku.

Zaprezentowane w monografii ustalenia opierają się w głównej mierze na analizie źródeł archiwalnych. Z punktu widzenia podjętej problematyki za najważniejszy można uznać zasób Tajnego Archiwum Państwowego w Berlinie-Dahlem. Główną rolę odgrywają trzy podstawowe kategorie źródeł XX. Działu zawierającego zasób dawnego archiwum w Królewcu - listy, dokumenty pergaminowe oraz księgi wpisów (dokumenty, listy i wykazy szkód), tzw. Ordensfoliante. Mniejsze znaczenie miał zasób Landesarchiv w Greifswaldzie, w tym zespoły archiwalne, gromadzące dokumenty książęce, kościelne i miejskie. Uzupełniający charakter miała kwerenda w zasobach Archiwum Państwowych w Gdańsku, Szczecinie i Toruniu, a także Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie i Biblioteki Czartoryskich w Krakowie.

Rozdział I oscylował wokół dwóch problemów. Pierwszym z nich była granica pomorsko-krzyżacka. Kształtowała się ona w trzech etapach: w latach 1310-1313, 20. XIV w. i 1342-1350. W pierwszej fazie delimitowano ją bez udziału władców pomorskich. W rezultacie negocjacji prowadzonych między przedstawicielami margrabiego brandenburskiego Waldemara a dygnitarzami Zakonu wyznaczono i opisano wtedy granicę między kasztelaniami słupską i sławieńską (po stronie brandenburskiej) a białogardzką (nad rzeką Łebą) i raciąsko-szczecińską (po stronie krzyżackiej). Precyzyjne określenie uzgodnionego wówczas zasięgu delimitacji utrudnia enigmatyczność zachowanych źródeł. Można przyjąć, że rozgraniczony obszar rozciągał się od ujścia rzeki Łeby do Morza Bałtyckiego do okolicy Jezior Grębosz i Cieszęcino. Dukt opisany w wyniku negocjacji

Rafał Siwosł

brandenbursko–krzyżackich został uznany przez księcia Warcisława IV po objęciu przez niego władzy w ziemi słupskiej i sławieńskiej (do 1320 r.). Kolejną fazę kształtowania granicy wołogosko–krzyżackiej przyniosły negocjacje prowadzone w latach 20. XIV w. Doprowadziły one do wyznaczenia jej południowego odcinka między Jeziorem Dołgie a ujściem rzeki Czernicy do rzeki Gwdy. Dopiero w latach 1342-1350 udało się ustalić i oznakować granicę między dominium biskupów kamieńskich a państwem zakonnym od Jeziora Wolczyca do okolic Jeziora Dołgie. Od lat 1310-1313 do 1350 r. wyznaczono i opisano granicę pomorsko-krzyżacką na całym jej biegu od ujścia rzeki Łeby do Morza Bałtyckiego na północy do ujścia rzeki Czernicy do Gwdy na południu. W drugiej fazie kształtowania się granicy pomorsko–krzyżackiej w latach 20. XIV w. stroną aktywną był Zakon, który dążył do wytyczenia i opisanie zachodniej rubieży swojego władztwa, co pozwoliło mu na podjęcie planowej akcji kolonizacyjnej na obszarze pogranicza. W późniejszym okresie impuls do podejmowania negocjacji granicznych stanowiły zazwyczaj ekspansywne działania jednej ze stron, w tym m.in. akcja osadnicza inicjowana przez władzę centralną i lokalną lub samowolna działalność poddanych na szczeblu lokalnym. Zakon działał metodycznie i dokumentował bieg granicy w postaci licznych opisów oraz dokumentów potwierdzających swoje prawa do terytoriów pogranicznych. Wśród wielu zachowanych deskrypcji tylko jeden, pochodzący z 1405 r. miał charakter całościowy i opisywał bieg granicy na całej jej długości od ujścia rzeki Łeby do Morza Bałtyckiego na północy do ujście rzeki Debrzynki do Gwdy w okolicach Lędyczka na południu.

Pierwsze konflikty graniczne miały miejsce już wkrótce po delimitacji z 12 VI 1310 r. W ich następstwie powołano najprawdopodobniej komisję, której efektem działania był opis granicy zawarty w układzie z 9 X 1313 r. Do kolejnych zatargów granicznych doszło po 1342 r. na odcinku granicy dominium biskupa kamieńskiego z komturstwem człuchowskim. Jego przyczyną była intensywna akcja kolonizacyjna, w wyniku której osadnictwo pomorskie wkroczyło na terytorium państwa zakonnego. Zaistniały wówczas kryzys udało się zażegnać pod koniec 1350 r. W późniejszym okresie biskupi kamieńscy nie toczyli już konfliktów granicznych z Zakonem. Od 2. poł. XIV w. do lat 20. XV w. miały miejsce liczne zatargi książąt słupskich z Zakonem, których przyczyną były próby przesunięcia granicy w wariantcie korzystnym dla jednego z sąsiadów. Miały one najczęściej miejsce na obszarach, gdzie granica biegła przez jeziora, łąki i lasy. Powiększenie zakresu ich eksploatacji było głównym czynnikiem konfliktogennym. W celu uniknięcia naruszeń granicy starano się zwiększać liczbę znaków orientacyjnych, które ustawiano na szczególnie kontrowersyjnych odcinkach. Dążono jednocześnie do jej precyzyjniejszego opisanie w formie not, które stawały się następnie podstawą do dalszych negocjacji. Znane są przypadki, kiedy w niemal niezmienionej formie włączano je do opieczętowanych traktatów granicznych (1405-1407/1408).

W dalszej części pracy podjęto zagadnienie udziału księcia Bogusława VIII w polsko-litewsko-krzyżackim procesie polubownym w latach 1412-1414. Wydarzenie to należy zaliczyć do jednego z najważniejszych faktów w dziejach stosunków księstwa słupskiego z zakonem krzyżackim w Prusach. Książę podjął wówczas próbę przeniesienia sporu z Krzyżakami na forum międzynarodowe i poddanie go pod osąd niezależnych arbitrow. Udział Pomorzan w procesach po stronie polsko-litewskiej był naturalną konsekwencją zerwania przez księcia Bogusława VIII sojuszu z Zakonem i przystąpienia do koalicji antykrzyżackiej po stronie Królestwa Polskiego (1410 r.). Księstwo słupskie podobnie jak księstwo mazowieckie było instytucjonalnie zbyt słabe, aby móc samodzielnie wystąpić przeciw Krzyżakom. Pozycję Bogusława VIII

Rafał Świątek

w pierwszej fazie arbitrażu w latach 1412-1413 wzmacniał fakt, że stroną był również jego kuzyn, król państw unii kalmarskiej i dziedzic księstwa słupskiego, Eryk Pomorski. Zmiana sytuacji politycznej i poszukiwanie przez Eryka Pomorskiego porozumienia z Zakonem od 1422 r., skutkowało ostateczną rezygnacją z udziału w postępowaniu toczonym przed legatem papieskim Antonim Zeno ze strony panującej w tym czasie w księstwie słupskim, Zofii, wdowy po Bogusławie VIII. Doszło do tego pomimo, że jak zdają się wskazywać zachowane źródła, na dworze słupskim podjęto wstępne przygotowania do udziału w procesie i zaczęto formułować wykaz szkód wyrządzonych na Pomorzu Słupskim przez niszczycielskie najazdy krzyżackie. 15 IX 1423 r. został zawarty sojusz króla Eryka Pomorskiego i jego pomorskich kuzynów z wielkim mistrzem Zakonu Paulem von Rusdorf i mistrzem inflanckim Siegfriedem Lander von Sponheim. Być może niezadowolenie na dworze słupskim z takiego rozwoju sytuacji doprowadziło do nieprzywieszenia przez księcia Bogusława IX pieczęci do dokumentu traktatu.

Artykuły oskarżenia strony pomorskiej wysunięte w latach 1412-1413 koncentrowały się na dwóch zasadniczych problemach. Pierwszy z nich obejmował niezwykle poważne zarzuty zagarnięcia i bezprawnej okupacji Pomorza Gdańskiego i ziemi bytowskiej przez Krzyżaków. Druga grupa koncentrowała się na lokalnych konfliktach toczonych na pograniczu pomorsko-krzyżackim, które można datować na okres między latami 90. XIV w. a początkiem postępowania w Budzie (28 VI 1412 r.). Szczególne ostre pole konfliktu znajdowało się w okolicy Jeziora Dolgie, zajmowanej prawdopodobnie w momencie rozpoczęcia postępowania przez Zakon. Wykorzystanie przez prokuratora Bogusława VIII i Eryka Pomorskiego, rycerza i radcy Henninga von dem Wolde, tradycji o św. Ottonie z Bambergu do sformułowania głównej linii zarzutów odnoszących się do okupacji Pomorza Gdańskiego przez Zakon było próbą przeniesienia sporu na wyższy poziom rozważań ideowych. Stanowiło to bezprecedensowy przykład odwoływania się do tradycji historycznej i wykorzystania jej w konfliktach międzypaństwowych toczonych przez Gryfitów w XV w. Część oskarżenia bazująca na pomorskich dokonaniach biskupa bamberskiego była także bardzo konkretnym dowodem na żywotność jego kultu na dworze słupskim. W świetle akt procesowych przedstawiono go jako patrona państwa Gryfitów, który dokonał nie tylko dzieła chrystianizacji Pomorza (Zachodniego i Wschodniego), ale był również twórcą jego ładu politycznego. Odwołując się do faktów z czasów misji ottońskich w latach 1124-1125 i 1128 oraz wykorzystując autorytet świętego, prokurator słupski starał się dowieść, że ziemie Pomorza Wschodniego zostały podstępnie zagarnięte przez Krzyżaków, a *de iure* powinny znaleźć się w rękach jego mocodawców, których przodkowie rządili tam na długo przed przybyciem Zakonu. Szanse na uznanie roszczeń słupskich były iluzoryczne, ale wydaje się, że podnoszone pretensje miały na celu przede wszystkim wzmocnienie siły argumentów zaprezentowanych w drugiej części oskarżenia i wykazanie wiarygodności postępowania Zakonu. Dwór słupski nie mógł zapewne liczyć na pozytywne ustosunkowanie się arbitrów do całości wniesionych roszczeń i wydania Krzyżakom nakazu „zwrotu” Pomorza Gdańskiego, ale już uznanie spornego terytorium wokół Jeziora Dolgie jako ich wyłącznej domeny i przyznanie odszkodowania za czyny przedstawione w drugiej części materiału dowodowego było całkiem realne. Dokumentacja pomorska przedstawiona w 1414 r. w węgierskiej Budzie dotyczyła tragicznych wypadków, które rozegrały się o rok wcześniej, tzn. w okresie między majem a listopadem 1413 r. Wymowę materiału przedłożonego w toku procesu wzmocniły zeznania świadków z księstwa słupskiego, którzy w całej rozciągłości potwierdzili zawarte w nim oskarżenia.

Rafał Świątek

Rozdział II dotyczył znaczenia czynnika społecznego w polityce książąt zachodniopomorskich i biskupów kamieńskich w odniesieniu do Zakonu. Punktem wyjścia było zarysowanie głównych etapów rozwoju stanów na Pomorzu Zachodnim i ocena możliwości wpływania przez poddanych na władzę książęcą w zakresie polityki zagranicznej. Za jeden z najważniejszych gremiów uznano na tym polu radę książęcą kształtującą się najprawdopodobniej już pod koniec 2. poł. XIII w., a wzmiankowaną na początku XIV w. Aspekt społeczny polityki zagranicznej Gryfitów i biskupów kamieńskich znalazł odzwierciedlenie podczas negocjacji oraz udzielenia gwarancji dla zawartych porozumień politycznych i poręczeń układów finansowych. Traktat księcia wołogoskiego Warcisława IV i biskupa kamieńskiego Konrada IV z 2 VII 1320 r. został umocniony zapisami gwarancyjnymi z 29 IX 1325 r. Przewidywały one możliwość zastosowania prawa oporu przez gwarantów porozumienia wobec księcia w przypadku jego niedotrzymania. Koresponduje to z analogicznymi zjawiskami zachodzącymi wówczas w polityce wewnętrznej księstwa szczecińskiego i wołogoskiego. W przypadku kolejnych układów pomorsko-krzyżackich zawieranych od 2. poł. XIV w. zabrakło określenia sankcji za niewypełnienie zobowiązań traktatowych. Na ich straży stali świadkowie i gwaranci, którzy współpieczętowali dokument traktatu wespół z władcą, wystawiali odrębny dyplom gwarancyjny lub tylko asystowali przy jego zawarciu. Podstawowym kryterium doboru kręgu świadków i gwarantów była ich wysoka pozycja polityczna na dworze książęcym, w tym piastowanie tam urzędu oraz przynależność do środowiska dworskiego. Traktaty pomorsko-krzyżackie z lat 1386-1388 wymieniały w roli gwarantów członków rad książęcych. Ich składy były jednak w przypadku dokumentu książąt słupskich i wołogoskich niezwykle liczne, co wskazuje, że część osób została dokooptowana do tego grona *ad hoc* na podstawie innego kryterium niż przynależność do najbliższego otoczenia władcy. W przypadku dokumentu książąt słupskich ważnym czynnikiem było kryterium terytorialne. Na jego podstawie wskazano osoby, których siedziby rodowe znajdowały się na pograniczu pomorsko-krzyżackim. Uznano, że powinny one być zainteresowane w dotrzymaniu postanowień traktatowych. Zaliczenie do grona gwarantów nakładało osobistą odpowiedzialność za dotrzymanie układu. Liczba osób wskazanych jako gwaranci układów książąt zachodniopomorskich z Krzyżakami systematycznie wzrastała od czterech (29 IX 1325) aż do 20 (10 VII 1386). Analiza analogicznych zagadnień w odniesieniu do traktatów zawieranych przez biskupa kamieńskiego (9 XI 1350 r.) i administratora diecezji kamieńskiej (1413 r.) potwierdziła zaangażowanie społeczeństwa dominium biskupiego w politykę zagraniczną władzy terytorialnej. Współsygnatariuszem obu układów była kapituła kamieńska, której prałaci przywiesili również pieczęć korporacji do dokumentów traktatowych. Świadkowie pierwszego układu rekrutowali się z grona rycerstwa osiadłego na pograniczu kamieńsko-krzyżackim, urzędnika stojącego na czele znajdującej się tam jednostki administracyjnej dominium (zamek w Bobrowie) i mieszczan koszalińskich. W przypadku drugiego porozumienia gwarancji jego dotrzymania udzielili i opieczętowali dokument administrator Kurd Bonow, prałaci kapituły kamieńskiej, pięciu rycerskich członków rady biskupiej oraz miasta Kołobrzeg i Koszalin.

Kolejnym zagadnieniem były relacje finansowe między książętami Pomorza Zachodniego i ich poddanymi a Zakonem. Liczne przykłady potwierdziły, że w XIV w. sytuacja ekonomiczna dworów pomorskich była bardzo trudna. Władza książęca znalazła się w głębokiej zależności finansowej od społeczeństwa. Poręczycielami pożyczek w wysokości 2000 grzywien (książęta słupscy), 2000 kop groszy czeskich (książęta szczecińscy) i 3000 kop groszy czeskich (książęta wołogoscy) zaciąganych

Rafał Świątek

przez Gryfitów u Krzyżaków w latach 1388-1404 było rycerstwo i miasta księstwa słupskiego, szczecińskiego i wologoskiego. Praktyka pokazała, że książęta obarczyli mieszczan całkowitą odpowiedzialnością za spłatę swoich zobowiązań finansowych. Kalendarz regulacji zadłużenia był powiązany z aktualną sytuacją polityczną. Krzyżacy stosowali w tym zakresie analogiczne rozwiązania, jak w przypadku kredytów udzielanych swoim poddanym. Pieniądz był przez nich traktowany jako środek nacisku i ważny instrument prowadzenia polityki zagranicznej. W zależności od sytuacji międzynarodowej kierownictwo Zakonu wzywało Pomorzan do natychmiastowych spłat lub prolongowało kolejne terminy regulacji zadłużenia. Najsprawniej swoje zobowiązania finansowe zdołali wyrównać poręczyciele pożyczek książąt wologoskich, wśród których najważniejszą rolę odegrali zapewne mieszczanie najbogatszego miasta Pomorza Zachodniego, Stralsundu. Największe trudności w spłacie zadłużenia mieli poręczyciele kredytów książąt słupskich.

Wzrost dynamiki stosunków władców Pomorza Zachodniego z Zakonem od 2. poł. XIV w. wymagał stworzenia fachowego zaplecza, wyspecjalizowanego w prowadzeniu działań z zakresu polityki międzynarodowej. W zależności od lokalnej specyfiki i okoliczności na dworach książęcych i biskupim pojawiły się węższe lub szersze grupy ekspertów, które stały się merytorycznym wsparciem dla panującego w wypracowaniu i realizacji głównych celów polityki zagranicznej. Od początku relacji książąt Pomorza Zachodniego z Zakonem można zaobserwować, że wiodącą rolę w gronie dyplomatów i negocjatorów odgrywali przedstawiciele stanu rycerskiego należący do rady książęcej. Obok nich znaleźli się duchowni i uczeni radcy, legitymujący się wykształceniem uniwersyteckim w zakresie prawa rzymskiego i kanonicznego. Grupa dyplomatów pomorskich odpowiedzialnych za relacje z dostojnikami zakonnymi była zróżnicowana pod względem liczby, pochodzenia społecznego, doświadczenia i realizowanych zadań. W kontaktach książąt słupskich z Zakonem pośredniczyło 19 osób (13 rycerzy i po trzech duchownych i mieszczan), szczecińskich - 10 (sześciu rycerzy, trzech duchownych i mieszczanin) i wologoskich - 4 (po dwóch duchownych i rycerzy). Biskupów kamieńskich i administratora diecezji reprezentowało siedem osób (sześciu duchownych i jeden rycerz). Władcy pomorscy delegowali ich do stolicy państwa zakonnego lub na zjazdy na pograniczu Pomorza Zachodniego z Prusami. Można spośród nich wyodrębnić pośredników w pomorsko-krzyżackich kontaktach finansowych. Do najaktywniejszych dyplomatów w relacjach władców pomorskich z Zakonem należeli rycerze i giermkowie Henning Below, Klaus Kameke, Heinrich von der Goltz i Matzke Bork z księstwa słupskiego, rycerze Heinrich Wussow i Detlef von Schwerin i mieszczanin Otto Jageteuffel z księstwa szczecińskiego oraz duchowny Kurd Bonow i mieszczanin Wulf Wulflam z księstwa wologoskiego.

Rozdział III został poświęcony analizie środków i metod prowadzenia polityki zagranicznej przez władców zachodniopomorskich. Wykazano, że nie różniły się one od analogicznych rozwiązań przyjętych i funkcjonujących w całej średniowiecznej Europie łacińskiej. Komunikacja polityczna między zachodniopomorskimi ośrodkami władzy a Zakonem była realizowana za pośrednictwem zjazdów władców i dostojników, poselstw oraz korespondencji listownej i dokumentów dyplomatycznych (kredytywy i glejty).

Zjazdy pomorsko-krzyżackie należały do najważniejszych forów komunikacyjnych między władcami Pomorza Zachodniego a dostojnikami Zakonu wszystkich szczebli. Można je podzielić na dwie podstawowe grupy. Do pierwszej z nich należy zaliczyć spotkania książąt zachodniopomorskich, do których dochodziło podczas ich wizyt na terenie państwa zakonnego (w Malborku lub w jednym z

Rafał Świątek

ośrodków krzyżackich – Świeciu, Bytowie, Lęborku, Człuchowie i Tucholi). Drugą kategorię stanowiły zjazdy organizowane na pograniczu pomorsko-pruskim. W latach 1320-1423 odnotowano 17 zjazdów książąt zachodniopomorskich i biskupów kamieńskich z wielkimi mistrzami (15 razy) oraz wielkim komturem i mistrzem pruskim (po jeden raz). Najczęściej wybierane miejsca spotkań znajdowały się na odcinku granicy między Czarnem a Szczecinkiem (8 razy) oraz w Lęborku i jego okolicy (7 razy). Zjazdy były poprzedzone negocjacjami wstępnymi mającymi na celu ustalenie szczegółów przyszłych spotkań, w tym ich terminu i miejsca oraz przedmiotu i składu uczestników. Władcom towarzyszyło zazwyczaj w negocjacjach grono zaufanych ludzi, w tym po stronie książęcej radcy, a wśród nich urzędnicy jednostek administracji lokalnej, zaś po stronie zakonnej dostojnicy szczebla centralnego i lokalni urzędnicy. Na miejscu rozmów zjawiali się również poddani, którzy liczyli na rozpatrzenie swoich skarg na wrogie działanie sąsiada.

W dalszej części rozprawy zdefiniowano kancelaryjną sferę kontaktów pomorsko-krzyżackich. Należy podkreślić dużą różnorodność wytworzonej w ich toku dokumentacji. Szczególne znaczenie jako narzędzia polityki zagranicznej książąt miała korespondencja listowna (od 1280 r.), kredytywy (przed 1325 r.) i glejty (od około 1250 r.). Zastosowanie ich w polityce krzyżackiej władców zachodniopomorskich nie oznaczało zmiany jakościowej, ale ilościowej. W XIV w. nastąpiło upowszechnienie korespondencji listownej jako standardowego środka komunikacji między partnerami pomorskimi i krzyżackimi. Z okresu objętego badaniami zachowały się 83 listy kierowane z Pomorza Zachodniego na dwór wielkich mistrzów w Malborku i dostojników niższego szczebla. Najwięcej znalazło się wśród nich listów książęcych - 44, w dalszej kolejności 21 listów miejskich (miast i indywidualnych mieszczan), jedenaście listów rycerskich oraz siedem listów biskupów kamieńskich i administratora diecezji kamieńskiej. Analiza krzyżackich ksiąg kancelaryjnych przynosi z kolei następujące dane dotyczące liczby listów ekspediowanych ze stolicy państwa zakonnego do odbiorców pomorskich: 181 listów dostojników krzyżackich skierowano do Gryfitów w latach 1389-1422, 12 listów do biskupów kamieńskich i administratorów tamtejszej diecezji w latach 1390-1420, 24 listy do rycerstwa w latach 1389-1421 i 68 listów do miast Pomorza Zachodniego w latach 1389-1421. Za pośrednictwem korespondencji przesyłano informacje, dziękowano za przysługi i wyświadczone dobrodziejstwa oraz formułowano prośby i żądania wobec kierownictwa Zakonu. Zarówno wykorzystane w nich formuły retoryczne, jak i ich zapis w odpowiednim miejscu na karcie papieru listowego, stanowiły zgodnie ze zwyczajami średniowiecznej sztuki epistolarnej czytelne przesłanie kierowane do adresata. Listy wyrażały emocje i napięcia towarzyszące reakcji na konkretną sprawę, które u odbiorcy miały budować odpowiednio sformułowane zwroty retoryczne.

W niezadowolającym stanie zachowały się natomiast pozostałe rodzaje pomorskiej dokumentacji dyplomatycznej jak listy uwierzytelniające (sześć sztuk) i glejty (dwa kopie listów żelaznych dla kupców pruskich i lubeckich).

Najważniejszym problemem podjętym w końcowej części rozprawy była analiza pieczęci uwierzytelniających dokumenty władców pomorskich wystawiane w relacjach z Zakonem (dokumenty zastawne, pełnomocnictwa do odbioru pieniędzy, kwitancje, skrypty dłużne i dokumenty traktatowe). Do najstarszego zachowanego dokumentu układu księcia Warcisława IV z Zakonem z 29 IX 1325 r. została przywieszona pieczęć konna Gryfity z białego wosku o średnicy około 80 mm. W przypadku kolejnych dokumentów traktatowych władców pomorskich były to zazwyczaj pieczęcie główne z zielonego, brunatnego lub czerwonego wosku o

Rafał Świerk

średnicy 40-50 mm. Większe zróżnicowanie zastosowanych sigillów miało miejsce w przypadku dokumentów zastawnych, dłużnych i kwitancyjnych oraz pełnomocnictw do odbioru pieniędzy wystawianych przez książąt zachodniopomorskich. Uwierzytelniano je pieczęciami z białego, czerwonego i zielonego wosku o średnicy od 26 do 95 mm. Wszystkie rodzaje pomorskiej dokumentacji dyplomatycznej przeszły podobną ewolucję językową. Do lat 60.-70. XIV w. dominował w nich język łaciński, aby w kolejnym półwieczu objętym badaniami ustąpić językowi niemieckiemu.

Zgromadzony i przeanalizowany materiał pozwala również postawić końcowe pytania o efektywność polityki władców zachodniopomorskich wobec Zakonu i ich sprawność dyplomatyczną w relacjach z sąsiadem. Potencjał polityczny książąt Pomorza Zachodniego był na tyle niewielki, że nie mogli oni samodzielnie kształtować sytuacji w najbliższym sąsiedztwie. Całkowicie poza ich zasięgiem pozostawało rozwijanie szerszej zakrojonych planów w regionie. Aktywna polityka mogła przynieść pozytywne efekty jedynie we współdziałaniu z silniejszym sojusznikiem. Znakomicie ilustrują to starania książąt szczecińskich o obsadzenie arcybiskupstwa ryskiego w latach 1393-1397. Powodzenie tych działań było uzależnione od poparcia króla rzymskiego Wacława IV i koalicji polsko-litewskiej z udziałem Władysława II Jagiełły i Witolda. Zmiana priorytetów polityki przez wielkiego księcia litewskiego Witolda i zawarcie przez niego układu z Zakonem przekreśliło szansę na realizację planów Pomorzan. Drugim znamienym przykładem był udział księstwa słupskiego w polsko-litewsko-krzyżackim procesie polubownym w latach 1412-1414 przy wsparciu króla zjednoczonej Skandynawii Eryka Pomorskiego i króla polskiego Władysława II Jagiełły.

Na mniejszą skalę widoczne były sukcesy polityki książęcej wobec Zakonu, które odpowiadały możliwościom i znaczeniu władców Pomorza Zachodniego. Zapoczątkowana w 1405 r. tzw. wojna o zamki biskupie została przeniesiona na płaszczyznę relacji Gryfitów z Zakonem. Oddanie dominium biskupiego pod protekcję krzyżacką przez Mikołaja Bocka (1406-1408), a następnie udzielenie przez Zakon pomocy administratorowi diecezji Kurdowi Bonow w konflikcie z Bogusławem VIII (1413 r.) postawiło pod znakiem zapytania spójność terytorialną Pomorza Zachodniego. Sprzyjające okoliczności sprawiły, że książę słupski wyszedł ostatecznie zwycięsko z tych opresji. Ponadto zaistniałe w tym okresie konflikty graniczne z Zakonem nie przyniosły władcy pomorskiemu strat terytorialnych. Nie tylko udało mu się utrzymać stan posiadania na północnym odcinku granicy z państwem zakonnym, ale na pograniczu landwójtostwa szczecińskiego i komturstwa człuchowskiego doszło do powiększenia podległego mu terytorium kosztem państwa krzyżackiego.

Druga nie mniej ważna sfera występująca w badaniach to mechanizmy planowania i realizowania polityki zagranicznej, a wśród nich mobilizacja środków i zasobów, które książęta mieli do dyspozycji w konfrontacji z Zakonem. Wiele informacji pośrednich dostarczają na ten temat protokoły procesów polubownych z lat 1412-1414. Po raz pierwszy w tak szerokim zakresie władca pomorski i jego zaplecze (dwór książęcy, w tym przede wszystkim kancelaria oraz urzędnicy administracji terytorialnej) zostali zmuszeni do przygotowania wykazu skarg pod adresem Zakonu. Materiał zaprezentowany w toku postępowania został sporządzony w oparciu o źródła pisane i świadectwa ustne. Zgromadzenie i nadanie odpowiedniej formy materiałom procesowym wymagało podjęcia kilkutorowych działań. Rejestr wniesionych oskarżeń był różnorodny i koncentrował się na dwóch zasadniczych kwestiach dotyczących relacji z państwem zakonnym. Najważniejsza część

Rafał Świątek

stanowiska przedłożonego przez prokuratora książęcego wykraczała poza bieżący kontekst sporu. Zarzut podnoszący kwestię bezprawnej okupacji Pomorza Wschodniego przez Zakon został niewątpliwie przygotowany w gronie intelektualistów z otoczenia książęcego. Potwierdza to, że na dworze słupskim działały osoby o dużym potencjale intelektualnym, które były autorami poważnego i dobrze udokumentowanego materiału w postępowaniu arbitrażowym. Za autora stanowiska słupskiego można uznać z dużym prawdopodobieństwem pisarza książęcego, jurystę i scholara praskiej Karoliny, Nikolausa Brugehane. Odmienne niż w przypadku wielu wcześniejszych konfliktów udało się tym razem wykorzystać materiały z archiwum książęcego. Pozyskany w wyniku poszukiwań zasób dokumentowy był bardzo skromny, ale mógł stanowić poważny wkład w podbudowę głównej linii oskarżenia. Zawartość obszernego wykazu szkód doznanych przez poddanych księcia słupskiego ze strony Zakonu wskazuje ponadto na konieczność podjęcia systematycznych prac na ziemiach dotkniętych skutkami niszczycielskich najazdów krzyżackich. W działania te musieli być zaangażowani urzędnicy lokalnych struktur administracji książęcej, w tym m.in. landwójtowie sławieński, słupski i szczecinecki. Obie wymienione okoliczności potwierdzają dobre współdziałanie dworu książęcego ze strukturami lokalnymi księstwa słupskiego w merytorycznym wsparciu księcia w konflikcie z Zakonem.

Zarysowanie pełnego obrazu polityki zagranicznej Gryfitów w średniowieczu, w tym ich celów, możliwości, osiągnięć i porażek jest ważnym postulatem badawczym i powinno zostać opracowane w przyszłych badaniach obejmujących relacje książąt Pomorza Zachodniego z władcami Marchii Brandenburskiej, Meklemburgii, Królestwa Polskiego i Skandynawii. Pozwoli to określić miejsce władztw książęcych na arenie między państwowej na progu czasów nowożytnych.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

Mój dorobek naukowy z lat 2007-2018 składa się z monografii i artykułów w czasopiśmie, rozdziałów w monografiach wieloautorskich oraz materiałach pokonferencyjnych. Posiadam publikacje w językach angielskim, francuskim i niemieckim. Trzy z nich zostały ogłoszone drukiem w Niemczech i we Francji. W latach 2007-2018 wziąłem udział w 35 konferencjach naukowych, podczas których wygłosiłem referaty. Osiem z nich miało rangę międzynarodową. Dwie odbyły się w Niemczech (Marburg i Zinnowitz).

Najważniejszy nurt prowadzonych przez mnie aktualnie badań koncentruje się na tematyce **relacji pomorsko-krzyżackich w średniowieczu**. Przedłożona jako moje najważniejsze osiągnięcie naukowe monografia została poprzedzona licznymi studiami problemowymi dotyczącymi wskazanego tematu. Obejmowały one działania poszczególnych władców pomorskich wobec Zakonu (*Od układu korczyńskiego do traktatu toruńskiego. Polityka księcia Bogusława VIII wobec zakonu krzyżackiego w latach 1403-1411*, [w:] *Od traktatu kaliskiego do pokoju oliwskiego. Polsko - krzyżacko - pruskie stosunki dyplomatyczne w latach 1343-1660*, red. A. Bues, J. Grabowski, J. Krochmal, G. Vercamer, H. Wajs, Warszawa 2014, s. 165-193), rozpoznanie środowisk dyplomatów oraz wykonawców założeń krzyżackiej polityki książęcej (*Pommersche Gesandte und Unterhändler in den diplomatischen Beziehungen des Herzogtums Pommern-Stolp mit dem Deutschen Orden in Preußen in den Jahren 1395-1426*, [w:] *Akteure mittelalterlicher Außenpolitik: Das Beispiel Ostmitteleuropas*, hrsg. von N. Kersken, S. Flemmig, Marburg 2017 (=Tagungen zur Ostmitteleuropaforschung; 35), s. 69-91) i prześledzenie karier ich najbardziej

Rafał Simiński

prominentnych przedstawicieli (*Konrad Bonow - archidiakon Tribsees, pleban Stralsundu i administrator diecezji kamieńskiej na tle stosunków pomorsko-krzyżackich w pierwszych dziesięcioleciach XV wieku*, [w:] *Kościół i duchowieństwo w średniowiecznej Polsce i na obszarach sąsiednich*, red. A. Radziwiński, R. Biskup, Toruń 2013 (=Ecclesia clerusque temporibus medii aevi, vol. 3), s. 139-166; *Kontakte der Familie von Kameke mit dem Deutschen Orden in Preussen um die Wende vom 14. bis zum 15. Jahrhundert. Ein Beitrag zur Funktionierung der Ritterelite des Herzogtums Pommern-Stolp im Grenzraum von Pommern und dem Deutschordensstaat*, *Studia Maritima* 26 (2013), s. 5-27; *Wilke Manteuffel - krzyżacki sojusznik, pomorski raubritter i radca książęcy w pierwszych dziesięcioleciach XV wieku*, *Studia z Dziejów Średniowiecza*, red. B. Możejko, M. Smoliński, S. Szybkowski, 18 (2014), s. 209-226). W kontekście sytuacji międzynarodowej Pomorza Zachodniego i polityki bałtyckiej króla Eryka Pomorskiego przeanalizowałem proces negocjacji i finalizacji traktatu szczecineckiego z 15 IX 1423 r. (*Traktat przymierza króla Eryka Pomorskiego i książąt Pomorza Zachodniego z zakonem krzyżackim w Prusach i Inflantach z 15 września 1423 roku*, *Średniowiecze Polskie i Powszechne* 7 (11) (2015), s. 69-94).

We współpracy z prof. W. Długokęckim przygotowałem edycję tekstów źródłowych zawartych w Ordensfoliant 270a, tzw. Grenzbuch B, przechowywanym w XX. Dziale Tajnego Archiwum Państwowego w Berlinie-Dahlem, które zostały wykorzystane do pogłębienia problematyki granicy pomorsko-krzyżackiej w XIV-XV w. (*Opisy granicy państwa zakonu krzyżackiego w Prusach z Księstwem Słupskim z XIV i XV w.*, *Zapiski Historyczne* 83 (2018), z. 2, s. 169-206).

Perspektywom badań nad relacjami pomorsko-krzyżackimi w okresie panowania księcia słupskiego Bogusława IX (1426–1446) był poświęcony artykuł *Dyplomacja i dyplomaci księcia słupskiego Bogusława IX (1426-1446)*, [w:] *Między misją a profesją. Ewolucja roli dyplomaty w stosunkach międzynarodowych na przestrzeni dziejów*, red. R. Simiński, A. Szczepańska-Dudziak, Szczecin 2016, s. 47-67. Do druku został ponadto złożony artykuł ukazujący w nowym świetle konflikt książąt szczecińskich z Zakonem o obsadę arcybiskupstwa ryskiego w latach 1394–1403 (*Konflikt książąt szczecińskich z zakonem krzyżackim w Prusach o obsadę arcybiskupstwa ryskiego w latach 1394-1403. W kwestii polityki zagranicznej Gryfitów w strefie bałtyckiej w późnym średniowieczu*).

Kolejny podejmowany nurt moich badań zaowocował publikacjami koncentrującymi się na **dziejach pomorskich klasztorów w średniowieczu**. Wśród publikacji znalazł się rozdział poświęcony klasztorowi premonstratensów w Białobokach opublikowany w archeologiczno-historycznej monografii konwentu (*Zarys dziejów klasztoru premonstratensów w Białobokach*, [w:] *Klasztor premonstratensów w Białobokach. Archeologia i historia*, red. M. Rębkowski, F. Biermann, Szczecin 2015, s. 157-196). Wyniki badań na ten temat były również prezentowane w formie referatów podczas międzynarodowej konferencji (*Obrót gotówką w klasztorze norbertanów w Białobokach w średniowieczu*) i dorocznego posiedzenia Arbeitsgemeinschaft Praemonstratensia w Zinnowitz na Uznamiu w dniach 5-7 X 2018 r. (*Das Prämonstratenserklöster Belbuck (Białoboki) im 12.-16. Jahrhundert*). Drugą pracą z zakresu tematyki klasztornej było całościowe opracowanie dziejów konwentu i kościoła augustianów-eremitów w Stargardzie w XIII-XIX w. towarzyszące badaniom archeologicznym prowadzonym na terenie dawnego klasztoru (*Historia klasztoru i kościoła augustianów-eremitów w Stargardzie (XIII-XIX w.)*, [w:] *Archeologia Stargardu*, t. II/1, red. M. Majewski, Stargard 2016, s. 131-156). Po otrzymaniu pozytywnych recenzji wydawniczych został przyjęty do

Rafał Świątek

druku tekst omawiający zagadnienie wyposażenia w paramenty i szaty liturgiczne pomorskich klasztorów w świetle spisów inwentaryzacyjnych pochodzących z czasów sekularyzacji w 1. poł. XVI w. (*Kosztowności pomorskich klasztorów w świetle wykazów z czasów sekularyzacji z 1. poł. XVI w.*, Przegląd Zachodniopomorski 33 (2018), z. 4).

Odrębny wątek moich badań stanowią **pielgrzymki w strefie bałtyckiej w średniowieczu**. Problematykę tę podejmowałem już rozprawie doktorskiej analizując horyzonty przestrzenne mieszkańców Inflant i Prus. Ważne miejsce zajmuje artykuł na temat pielgrzymek Pomorzan do sanktuarium św. Teobalda w alzackim Thann, którego podstawę stanowiły źródła pisane i archeologiczne (*Pielgrzymki mieszkańców Pomorza Zachodniego do sanktuarium św. Teobalda w Thann w średniowieczu*, [w:] *Turystyka religijna*, red. Z. Kroplewski, A. Panasiuk, Szczecin 2010, s. 145-157). Został przygotowany we współpracy z prof. M. Rębkowskim. Interdyscyplinarny charakter miał syntetyczny artykuł podsumowujący problematykę pielgrzymek zachodniopomorskich w średniowieczu przygotowany we współpracy z prof. M. Rębkowskim oraz dr. hab. Marcinem Majewskim, prof. US (*Pielgrzymki pomorskie w średniowieczu. Stan i perspektywy badań*, Przegląd Zachodniopomorski 31 (60) (2016), nr 1, s. 129-168).

Jestem ponadto autorem obszernych i opartych na źródłach archiwalnych opracowań **średniowiecznych dziejów miast Pomorza Zachodniego**, które znalazły się w monografiach Gryfic, Koszalina i Szczecinka. W przypadku Koszalina wyniki badań dotyczących początków miasta zostały opublikowane w języku niemieckim w artykule przygotowanym we współpracy z prof. Marianem Rębkowskim (*Die Anfänge der Stadt Köslin (Koszalin)*, Baltische Studien Neue Folge 102 (2016), s. 7-30).

Ostatni nurt badawczy dotyczy problematyki **dziejów Inflant i Prus w XIII-XV w.** Efektem była monografia „*Od solitudo do terra culta. Przestrzeń jako przedmiot wyobrażeń w Inflantach i Prusach od XIII do początku XV wieku*”, stanowiąca poprawioną i rozszerzoną wersję rozprawy doktorskiej oraz artykuły i referaty wygłaszane podczas konferencji naukowych. Częstkowe wyniki badań podjętych w rozprawie doktorskiej zostały przedstawione w formie referatu podczas 11 Sympozjum Mediewistów Niemieckich Grenze und Grenzüberschreitung im Mittelalter na Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą 14-17 III 2005, a następnie opublikowane jako artykuł w materiałach pokonferencyjnych (*Die lokalen Grenzen in Livland im 13.-14. Jahrhundert. Entstehung und Funktion*, [w:] *Grenze und Grenzüberschreitung im Mittelalter*, hrsg. von U. Knepelkamp, K. Bosselman-Cyran, Berlin 2007, s. 93-106) oraz w wersji angielskojęzycznej w pracy zbiorowej poświęconej przestrzeni sakralnej w Inflantach i Prusach w średniowieczu (*Church as sacred space in the light of 13th-15th century Livonian and Prussian sources*, [w:] *Sacred space in the state of the Theutonic Order in Prussia*, ed. J. Wenta in cooperation with M. Kopczyńska, Toruń 2013, s. 291-307). Tematyką wyobrażeń geograficznych dotyczących Inflant i Prus zająłem się w trzech artykułach (*Obraz ziem inflanckich w świetle kartografii i kronikarstwa Europy Zachodniej okresu średniowiecza*, [w:] *Dawna mapa źródłem wiedzy o świecie*, red. S. Alexandrowicz, R. Skrycki, Szczecin 2008, s. 105-117, *Ziemia pruskie w świetle źródeł duńskich do przełomu XIII-XIV wieku*, Pruthenia. Pismo poświęcone Prusom i ludom bałtyckim 4 (2008), s. 193-211, *Ex Livonia ultima regione Europea. L'image de la Livonie dans la littérature de l'Europe occidentale du IXe au début du XVIe siècle*, [w:] *De la mer du Nord à la mer Baltique. Identités, contacts et communications au Moyen Âge*, éd. A. Gautier, S. Rossignol, Villeneuve-d'Ascq 2011, s. 189-204) oraz przedstawiłem w

Rafał Siwiński

referacie wygłoszonym podczas konferencji Terra cognita. Konferencja z cyklu Ad fontes. Interdyscyplinarne spotkania historyczne IX w Środa Śląska 22-24 X 2008 (*Imago mundi Mikołaja Wulzaka, duchownego elbląskiego z przełomu XIV-XV w.*).

W moim dorobku znalazły się ponadto badania z zakresu dziejów średniowiecznych Inflant, które pod względem tematycznym wykraczały poza zagadnienia podejmowane przeze mnie w rozprawie doktorskiej. Zostały zaprezentowane w formie rozdziału w monografii wieloautorskiej (*Rycerstwo inflanckie wobec choroby i śmierci w świetle testamentów z przełomu XIV i XV wieku*, [w:] *Choroba i śmierć w perspektywie społecznej w XIII-XXI wieku*, red. D.K. Chojecki, E. Włodarczyk, Warszawa 2010, s. 47-67) oraz referatu *Pamięć historyczna w Inflantach w świetle zeznań świadków procesu ryskiego w 1312 rok*, wygłoszonego podczas konferencji naukowej *Tempus fugit ... et memoria elabitur*. Konferencja z cyklu Ad fontes. Interdyscyplinarne spotkania historyczne VIII, Pawłowice koło Wrocławia, 3-5 VI 2007 r.

W latach 2013-2015 wziąłem udział w pracach zespołu przygotowującego „Słownik biograficzny polskich mendikantów w średniowieczu. T. 1: Dominikanie”, kierowanego przez dr. hab. prof. UAM Krzysztofa Kaczmarka. Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki. W latach 2015-2017 uczestniczyłem w projekcie badawczym „Historia klasztoru i kościoła augustianów w Stargardzie”, kierowanym przez dr. hab. Marcina Majewskiego (IHiSM US), a sfinansowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W latach 2013-2017 w ramach projektu badawczego „Residenzstädte im Alten Reich, 1300-1800” kierowanego przez prof. Wemera Paravicini i prof. Harma von Seggern (Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, Arbeitsstelle Kiel) opracowałem hasła Gülzow (Golczewo), Körlin an der Persante (Karlino), Köslin (Koszalin), Massow (Maszewo), Neustettin (Szczecinek).

W latach 2002-2004 jako immatrykulowany doktorant Freie Universität w Berlinie prowadziłem badania naukowe w archiwach i bibliotekach niemieckich dzięki uzyskaniu stypendium ZEIT-Stiftung. Ebelin und Gerd Bucerius w Hamburgu w ramach programu „Deutschland und seine östlichen Nachbarn vom Mittelalter bis zur Gegenwart. Beiträge zur europäischen Geschichte”. W tym okresie byłem uczestnikiem seminarów doktoranckich kierowanych przez prof. Knuta Schulza (Freie Universität w Berlinie) i prof. Michaela Borgolte (Humboldt-Universität w Berlinie). Dwukrotnie miałem również okazję przedstawiać wyniki swoich badań prowadzonych w związku z przygotowaniem rozprawy doktorskiej podczas seminarów doktoranckich prof. Johannes Frieda (Johannes-Wolfgang-Goethe-Universität we Frankfurcie nad Menem).

W latach 2007-2013 odbyłem kwerendy archiwalne i biblioteczne w placówkach naukowych Berlina, Greifswaldu, Marburga i Wiednia. Prace te umożliwiły mi stypendia takich instytucji jak Herder Institut/Marburg (2008), Fundacja Lanckorońskich z Brzezia/Kraków (2008), Fritz Thyssen Stiftung/Kolonia (2011), Marion Dönhoff Stiftung/Hamburg (2012) i Stiftung der Preußischen Kulturbesitz/Berlin (2013).

W latach 2007 i 2009 otrzymałem nagrodę indywidualną II-go stopnia Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego za szczególne osiągnięcia naukowe. W latach 2011-2013 byłem laureatem stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach programu stypendialnego dla wybitnych młodych naukowców.

6. Omówienie osiągnięć dydaktyczno-organizacyjnych i popularyzatorskich

Rafał Świątko

W Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych US prowadzę zajęcia dydaktyczne na kierunku Archeologia (I stopień) z przedmiotu: Historia średniowieczna (ćwiczenia), na kierunku Historia (I-II stopień) z przedmiotów: Historia średniowieczna powszechna (ćwiczenia), Historia średniowieczna Polski (ćwiczenia), Krytyka i interpretacja źródeł średniowiecznych (ćwiczenia), Literatura i sztuka średniowiecza (wykłady i ćwiczenia) oraz kierunku Media i cywilizacje (I stopień) z przedmiotów: Formy komunikacji w średniowieczu (wykład i ćwiczenia), Słowo, symbol i gest w średniowieczu (wykład i ćwiczenia), Rodzina, dom, życie towarzyskie i obyczaje w średniowieczu (wykład i ćwiczenia) oraz Literatura i sztuka średniowieczna (wykład i ćwiczenia). W latach 2016 i 2018 byłem wykładowcą Studium Podyplomowego z Historii (Historia średniowieczna Polski i Historia średniowieczna powszechna).

Od 2001 r. jestem opiekunem Koła Naukowego Archiwistów działającego w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych US. W latach 2013-2018 pełniłem funkcję przewodniczącego instytutowego Zespołu ds. Jakości na kierunku Historia. W latach 2011-2017 byłem sekretarzem szczecińskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Jestem recenzentem czasopism naukowych: Stargardia, wydawanego przez Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Stargardzie. Rocznik Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie (2016), Rozprawy Humanistyczne Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej we Włocławku (2016) i Zapisek Historycznych (2018).

Od 2007 r. recenzowałem kilkadziesiąt prac magisterskich z zakresu historii średniowiecznej przygotowanych pod kierunkiem prof. Stefana Kwiatkowskiego, prof. Mariana Rębkowskiego, prof. Edwarda Rymara, dr. hab. Agnieszki Gut, prof. US i dr. hab. Marcina Majewskiego, prof. US. W 2014 r. byłem promotorem dziesięciu prac licencjackich z zakresu historii, których zakres tematyczny obejmował tematykę od średniowiecza do współczesności. Od 2014 r. pełnię funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim mgr. Michała Aleksandra Franiaka Treści ideowe i religijne w arengach dokumentów Księstwa Gryfitów (do 1295 r.). Promotorem rozprawy jest prof. Stefan Kwiatkowski (Uniwersytet Szczeciński).

W 2011 r. współorganizowałem Ogólnopolski Zjazd Studentów Historii w Szczecinie (z mgr. Moniką Ogiewą). W 2014 r. wystąpiłem w tej roli podczas Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Szczecinie jako współorganizator Sekcji Studentów i Doktorantów (z mgr. Moniką Ogiewą). 17 XI 2015 r. w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych US odbyła się konferencja krajowa „Między misją a profesją. Ewolucja roli dyplomaty na przestrzeni dziejów”, którą współorganizowałem wraz z dr. hab. Anną Szczepańską-Dudziak, prof. US. Wzięli w niej udział badacze z Katowic, Lublina, Opola, Torunia i Warszawy.

W latach 2007-2018 wygłosiłem 18 wykładów popularnonaukowych z zakresu historii średniowiecznej skierowanych do szerszego grona odbiorców, w tym m.in. do słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, uczniów szczecińskich szkół ponadpodstawowych oraz miłośników historii Pomorza Zachodniego. Od 2017 r. uczestniczę w projekcie edukacyjnym „Puszcza Bukowa - las wielu historii” zainicjowanym i finansowanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Gryfino. Od 2018 r. zostałem powołany przez Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego na eksperta ds. szlaków kulturowych. Od X 2018 r. jestem członkiem Arbeitsgemeinschaft Praemonstratensia, funkcjonującym przy czasopiśmie Analecta Praemonstratensia.

Rafał Siwicki